

PROBLEM INTERKOMUNIJE

Jerko Barišić

Uvod

Euharistija nije neka stvarnost izvan Crkve, nije ni tek sakramenat u Crkvi, nego sami sakramenat Crkve. Ona je središte i vrhunac života Crkve, njezino žarište i ostvarivanje. No euharistija je i simbol jedinstva Crkve, dapače ona je sakramenat toga jedinstva, njegov uzrok, ferment i sredstvo. »Budući da je samo jedan kruh, mi svi smo jedno tijelo, jer smo svi mi dionici jednoga kruha.«¹ »Euharistijska celebracija je bitni znak crkvene zajednice, i obratno ovakva zajednica je bitni znak euharistijske celebracije.«² Euharistija je znak jedinstva ne samo okupljene zajednice oko svog pastira koji sada prikazuje žrtvu, nego i zajedništva sa svima koji slave isti misterij po cijeloj zemlji a, mogli bismo dodati, i kroz svu povijest u povezanosti s Rimskim biskupom, vidljivim vezom toga jedinstva. »Crkva je euharistija razvijena u vremenu i prostoru dok je euharistija Crkva zgusnuta u određenom času i na određenom mjestu.«³ Iz toga slijedi euharistijska struktura Crkve: sve je naime u funkciji celebracije euharistijske žrtve. I odatle konačno sama euharistijska ekleziologija. Zato je nemoguće odvojiti euharistiju od Crkve. One su nerazdvojive, neraskidive.

Međutim, Kristova Crkva danas je podijeljena, kršćanstvo je razjedinjeno. U svjetlu euharistije, sakramenta jedinstva, sablazan tih podjela postaje još očitijom. I postavlja se pitanje: je li sada u ovakvoj situaciji

¹ 1 Kor 10, 17.

² Alfredo Marranzini, *La Chiesa cattolica e l'intercomunione*, u *La Civiltà Cattolica* Roma, 6. XII. 1969, str. 433.

³ Jérôme Hamer, *Etape na putu prema jedinstvu — problem interkomunije*, u *Svesci*, Zagreb, br. 10, 1968, str. 39.

⁴ Riječ interkomunija je suvremena međunarodna kovanica kojom se označava »euharistijsko zajedništvo među Crkvama koje nisu u potpunom zajedništvu te ostaju odijeljene« (Jérôme Hamer, nav. članak, str. 38) — dakle primanje pričesti kod druge kršćanske konfesije. Ovo stvarno značenje utvrđeno je osobito na konferenciji Vjera i ustrojstvo u Lundu 1952. Termin je složen od latinskih riječi inter (među) i communio (zajednica). Prema tome točan hrvatski prijevod bio bi međuzajednica ili međuzajedništvo. Ali to je nekako općenito, preširoko, može značiti bilo kakvu međusobnu zajednicu. Mi za latinski communio imamo još i specijalno značenje — pričest. To je posebna vrsta zajednice, euharistijska zajednica, na koju se ovdje baš i misli. Zato bi ovom pojmu bolje odgovarala riječ — međupričest. Ali to je dosta loša, neobična složenica, ili barem nazgodna. Stoga držim da je najbolje ostaviti pohrvaćenu međunarodnu riječ latinskog porijekla — dakle interkomunija — kao što to čine i drugi narodi. Moramo uočiti još neke pojmove. Neke Crkve dopuštaju interkomuniju u određenim slučajevima, uz neke uvjete. To je tzv. euharistijsko gostoprimstvo (ospitalità eucaristica, l'ospitalité eucharistique). To može biti jednostrano ili obostrano, uzajamno, recipročno. Može biti i slobodna ili otvorena pričest (comunione aperta, open communion). Kad je nečim ograničena, onda je ograničena otvorena pričest (comunione aperta limitata). Konačni cilj dakako je puna euharistijska zajednica. Ima naprotiv Crkava koje euha-

moguća zajednička euharistija kršćana ili interkomunija?⁴ Kao odgovor postoje, dakako uz nijanse, uglavnom dva mišljenja, jedno koje gleda euharistiju kao cilj, rezultat jedinstva, a drugo koje ju smatra sredstvom za njegovo postizanje. Negativan stav prema interkomuniji u načelu zastupaju katolici i pravoslavci, dok je protestanti, barem oni reformirani, prihvaćaju. Ti praktični stavovi pojedinih Crkava o interkomuniji proističu iz teoretskih pogleda na povezanost Crkve i euharistije, a idu od potpuno negativne, zatvorene interkomunije, preko gostoprimstva užeg ili šireg do sasvim otvorene interkomunije čak intercelebracije.

Prvo mišljenje traži za interkomuniju zajedništvo Crkava u vjeri. Lijepo ga je prikazao u Veneciji 1973. otac Pierre Duprey, podsekretar Tajništva za jedinstvo kršćana: »Euharistija zajednički primana jest čin ispovijesti vjere. Ona označava puno zajedništvo u vjeri, ne samo na razini osoba, nego na razini Crkava kojima te osobe pripadaju. Ako ovo puno zajedništvo u vjeri ne postoji na toj razini, onda se vrši lažan gest ma kakva bila jačina zajedništva i kršćanske prisnosti među osobama kojih se to tiče. Naime, vlada se kao da puno zajedništvo vjere opstoji, premda ono ne postoji. U ekumenizmu se ne može dopustiti 'činiti kao da'. Doista, žalosno je što to iskustvo ne može imati svoj normalni odušak, koji je zajedničko učestvovanje u euharistiji, ali bolest se ne liječi davajući morfij da bi se ublažila bol a da se prije ne pobrine kako bi se uklonili uzroci zla.«⁵ Dakle, zajednička euharistija dolazi kao posljedica jedinstva. I ovakva euharistijska koncepcija Crkve priječila bi interkomuniju, da nema nekih drugih momenata koji je nekada dozvoljavaju čak preporučuju. Prema tome pitanje interkomunije nije tek disciplinsko pitanje, nego proizlazi iz same naravi stvari. »Interkomunija je doista pitanje crkvene discipline, ali ne samo crkvene discipline... Crkvena disciplina ovdje je izraz jednog dubljeg zakona, upisana u samo srce religiozne stvarnosti.«⁶ Dakle prije nego se mogne dopustiti interkomunija, treba riješiti temeljne probleme vjere, same euharistije i ministerija, te druga pitanja nužna za jedinstvo. A dotle će nedozvoljena zajednička euharistija samo još jače poticati i tjerati na što brže njihovo rješavanje.

No interkomuniju možemo promatrati i sa drugog stajališta. To je iz kuta protestantske ekleziologije, pogotovo reformiranih, koja doduše vidi podjele u univerzalnoj Crkvi, ali ona je uza sve to fundamentalno jedna.⁷ Zato već krštenje habitira za primanje euharistije. Uz to je dovoljno slaganje u temeljnim istinama (trojstvo, stvaranje, otkupljenje, Crkva) te bitnim crtama euharistije. Svi kršćani upravo stoga jedu isti kruh i piju

ristiju drugima potpuno zabranjuju, ne dozvoljavaju. A pojedinci uza sve zabrane bez dozvole stupaju na pričest kod drugih Crkava. To se naziva malo nedolično divlja euharistija (*eucharistie sauvage*). Još trebamo razlikovati pojmove *communicatio in sacris* i interkomuniju. *Communicatio in sacris* je aktivno sudjelovanje vjernika na liturgiji Crkve koja nije u zajednici s njegovom. *Communicatio in sacris* je širi pojam od interkomunije, koja je njezin dio.

⁵ *Évangile et Mission*, Suisse, 11. VII. 1974, br. 28.

⁶ Jérôme Hamer, *Eucharistie et oecuménisme. Le problème actuel de l'intercommunion*, u *Seminarium*, 8 (1968, 3), 525—526.

⁷ Ova protestantska ekleziologija jedinstva primljena je poslije II. vatikanskog od svih katolika, premda uz druge dogmatske temelje nego što ih drže protestanti (usp. LG 8, b).

iz istog kaleža da postanu »jedno u Kristu«. Dakle interkomunija je i sredstvo da se opet postigne jedinstvo. Argumentira se ovako: Rastavljeni kršćani imaju toliko zajedničkoga da ih to ovlašćuje da to zajedništvo i vani pokažu. Osim toga kršćani se danas, barem neki, nastoje sjединiti. A nije li to još jači titul kojim mogu to zajedništvo još više očitovati? Zar ne mogu u vidu budućeg jedinstva, ka kojemu teže i rade, zajednički sudjelovati čak i u najvećem znaku jedinstva — u samoj euharistiji? »Svakako, to zajedništvo ne može odraziti savršeno jedinstvo koje se ostvaruje samo u jednoj Crkvi, ali zašto mu ne bismo priznali proročku funkciju u odnosu na jedinstvo koje Bog hoće?«⁸ No ima i tu poteškoća. Da li će interkomunija pospješiti ili pak usporiti ekumenska nastojanja? Neke Crkve prakticiraju interkomuniju, ali jedinstvo nije napredovalo. I neće li možda ona, sasvim obratno, uroditi vjerskim relativizmom i indiferentizmom?

No pogledajmo sada pitanje i određenije redom teoretska i praktična stajališta pojedinih kršćanskih zajednica prema interkomuniji.

Stav katoličke Crkve

Problem interkomunije u Katoličkoj crkvi nameće se sve više prema tome kako napreduje i njezino pristupanje ekumenskom pokretu. Do nedavnog Ekumenskog sabora za Katoličku crkvu su upogled *communicatio in sacris* vrijedile odredbe Kodeksa kanonskog prava: »Nije dopušteno vjernicima bilo kako djelatno prisustvovati, tj. sudjelovati u nekatoličkom bogoslužju. Ali se može trpjeti nedjelatna, tj. čisto vanjska prisutnost (*assistentia passiva seu mere materialis*), radi građanske službe ili počasti, iz važnog razloga, što ga u slučaju sumnje ima odobriti biskup, na nekatoličkim sprovodima, vjenčanjima i sličnim svečanostima, samo ako nema pogibili otpada od vjere ili sablazni.«⁹ »Tko opći u bogoslužju s krivovjernicima protiv kan. 1258, sumnjiv je za krivovjerje.«¹⁰ II. vatikanski sabor ublažio je ove odredbe. On najprije daje opomenu u *Dekretu o istočnim katoličkim crkvama*: »*Communicatio in sacris* koja povređuje jedinstvo Crkve ili uključuje formalno prijanjanje uz zabludu ili pogibelj zastranjenja u vjeri, sablazni i indiferentizma, zabranjena je božanskim zakonom.«¹¹ Zatim se u *Dekretu o ekumenizmu* daje načelan stav: »*Communicatio in sacris* ne valja smatrati sredstvom koje bi se bez daljnjeg moglo primjenjivati za obnovu kršćanskog jedinstva. Tim zajedništvovanjem ravnaju poglavito dva načela: da se naznači jedinstvo Crkve, i da se učestvuje u sredstvima milosti. Naznačivanje jedinstva ponajčešće zabranjuje to zajedništvovanje. Traženje milosti ga ponekad preporučuje. O konkretnom načinu postupanja neka, obazirući se na sve okolnosti mjesta, vremena i osoba, razborito odluči mjesni biskupski autoritet; osim ako biskupska konferencija, prema vlastitim statutima, ili Sveta Stolica ne odluče drugačije.«¹² Sada pogledajmo поблиže te olakšice!

⁸ Jerôme Hamer, *Etape na putu prema jedinstvu — problem interkomunije*, str. 38.

⁹ *Kodeks kanonskog prava*, kanon 1258.

¹⁰ *Kodeks kanonskog prava*, kanon 2316.

¹¹ *Dekret o istočnim katoličkim Crkvama*, br. 26.

¹² *Dekret o ekumenizmu*, br. 8.

Najprije u vezi s istočnim odijeljenim kršćanima. Kao razlog novog stava iznosi se stvarno poboljšanje: »Da ne bismo odviše krutim stanovištem bili zaprekom onima koji primaju spasenje a da bi se još jače promicalo jedinstvo s istočnim, od nas odijeljenim Crkvama.«¹³ Zatim još jasnije sam uzrok: »Budući pak da one Crkve, mada rastavljene, imaju prave sakramente, a poglavito, i to snagom apostolskog nasljedstva, svećeništvo i euharistiju, kojima su s nama još povezane najtješnjom vezom, ne samo da je moguća nego se i preporučuje neka *communicatio in sacris*, ako su okolnosti pogodne i ako odobri crkvena vlast.«¹⁴ A sada posve konkretno: »Na temelju spomenutih načela mogu se istočnjacima koji su u dobroj vjeri odijeljeni od Katoličke crkve, ako slobodno zatraže i ako su pravo raspoloženi, dijeliti sakramenti pokore, euharistije i bolesničkog pomazanja; smiju dapače i katolici zatražiti te sakramente od onih nekatoličkih službenika kojih Crkve imaju valjane sakramente, kad god to svjetuje potreba ili istinska duhovna dobrobit, a fizički je ili moralno nemoguć pristup katoličkom svećeniku.«¹⁵ Ali »te blaže odredbe glede *communicatio in sacris* s braćom rastavljenih istočnih Crkava povjeravaju se budnosti i ravnanju mjesnih hijerarha.«¹⁶ Poslije Sabora *Ekumenski direktorij* 1967. ove će odredbe ponovno istaknuti i precizirati: »Postoji temelj, eklezioološki i sakramentalni, da se stanovito zajedničko sudjelovanje u bogoslužju s tim Crkvama, uključivši i sakrament euharistije, ne samo dopusti nego ponekad i preporučiti, u odgovarajućim okolnostima i uz dozvolu crkvene vlasti.«¹⁷ I dalje: »Što se tiče primanja ili dijeljenja sakramenta pokore, euharistije i bolesničkog pomazanja, vrlo je korisno da katolički crkveni auktoritet, bilo mjesni, bilo sinoda, bilo biskupske konferencije, dopuštenje za zajedništvo u sakramentima dade tek nakon pozitivnog ishoda savjetovanja o tome s nadležnim odijeljenim istočnim crkvenim auktoritetom, barem mjesnim.«¹⁸ I konačno sasvim precizno: »Osim slučaja nužde, opravdanim razlogom da se savjetuje sudjelovanje u sakramentima može se smatrati materijalna ili moralna nemogućnost da se za suviše dugo vrijeme zbog naročitih prilika ne mogu sakramenti primiti u vlastitoj Crkvi, da vjernik bez opravdana razloga ne bude lišen duhovnog ploda sakramenata.«¹⁹ Dakle, iz svega se vidi da je stav Katoličke crkve o interkomuniji s istočnjacima dosta blag i širok. Naime dozvoljava se euharistijsko gostoprinstvo kada postoji za to opravdan razlog te ispunjeni određeni uvjeti, no uz obostrani sporazum odgoravajućih crkvenih vlasti. I s pravom! Jer Katoličku crkvu s istočnim Crkvama vežu najtješnje veze: gotovo potpuna zajednica vjere, euharistija, svećeništvo, ostali sakramenti i apostolsko nasljedstvo.²⁰

Pogledajmo sada kako se u pitanju interkomunije odnose katolici prema ostalim odijeljenim kršćanima. Jasno je da će s protestantima stvari drugačije stajati negoli s pravoslavicima. O rastavljenim Crkvama i crkve-

¹³ Dekret o istočnim katoličkim Crkvama, br. 26.

¹⁴ Dekret o ekumenizmu, br. 15.

¹⁵ Dekret o istočnim katoličkim Crkvama, br. 27.

¹⁶ Dekret o istočnim katoličkim Crkvama, br. 29.

¹⁷ Ekumenski Direktorij, I dio, 1967, br. 40.

¹⁸ Ekumenski Direktorij, I dio, 1967, br. 42.

¹⁹ Ekumenski Direktorij, I dio, 1967, br. 44.

²⁰ Usporedi Dekret o ekumenizmu, br. 15. i 17.

nim zajednicama na Zapadu govori *Unitatis Redintegratio ovo*: »Zacijelo, od nas rastavljene crkvene zajednice nemaju s nama punog zajedništva što proistječe iz krštenja, i mi vjerujemo da one, naročito zbog nedostatka sakramenta reda, nisu ušćivale izvornu i cjelovitu bitnost euharistijskog misterija. Ipak one, kad na Svetoj večeri vrše spomen smrti i uskrsnuća Gospodinova, ispovijedaju da život znači biti u Kristovu zajedništvu, te iščekuju Kristov slavni dolazak.«²¹ A *Ekumenski direktorij* donosi slijedeće: »Celebracija sakramenata jest čin zajednice koja celebrira, izvršen u zajednici kao takvoj te naznačuje njezino jedinstvo u vjeri, bogoslužju i životu. Prema tome, gdje ne postoji to jedinstvo vjere o sakramentima, zabranjeno je sudjelovanje rastavljene braće s katolicima, osobito kod sakramenata euharistije, pokore i bolesničkog pomazanja. Ali, budući da su sakramenti ne samo znakovi jedinstva nego i izvori milosti, Crkva može iz dovoljnih razloga dopustiti pristup ovim sakramentima i nekom rastavljenom bratu. To se može dopustiti u smrtnoj pogibelji ili u hitnoj potrebi (za vrijeme progonstva, u zatvoru) ako rastavljeni brat ne može doći do službenika svoje zajednice i ako sam traži sakramente od katoličkog svećenika, pod uvjetom da izrazi vjeru koja je u skladu s vjerom Crkve u pogledu tih sakramenata i da ima pravo raspoloženje. U drugim slučajevima hitnosti neka odredi mjesni ordinarij ili biskupska konferencija. Katolik, u sličnim prilikama, može tražiti te sakramente samo od službenika koji je valjano primio sakrament reda.«²² Dakle puno strože nego s istočnjacima. Ovdje se zapadnim odijeljenim kršćanima također dopušta euharistijsko gostoprinstvo, ali samo u slučajevima »više sile« (smrt, progonstvo, zatvor) dakako uz određene uvjete (sukladna euharistijska vjera, pravo raspoloženje, nemogućnost doći do svog službenika, te ako sam traži). A biskup i biskupska konferencija mogu predvidjeti i druge slučajeve hitnosti. Dočim katolik u sličnim prilikama može tražiti euharistiju samo od valjano zaređenog službenika.

Vrijedno je spomenuti i najnoviji dokumenat katoličke Crkve o interkomuniji. To je *Instrukcija* o posebnim slučajevima pripuštanja drugih kršćana na euharistijsku zajednicu u Katoličkoj Crkvi što ju je izdao Sekretarijat za jedinstvo kršćana 1. VI 1972. Jasno je da ova *Instrukcija* nipošto ne mijenja odredbe *Dekreta o ekumenizmu* i *Ekumenskog direktorija*, nego naprotiv ide dalje u njihovu tumačenju. Ona stvarno tumači 55. broj *Ekumenskog direktorija*: što je casus urgens. U *Instrukciji* su najprije utvrđena osnovna načela: postoji neraskidiva povezanost između misterija Crkve i misterija euharistije ili između crkvenog i euharistijskog zajedništva, slavljenje euharistije označava puninu ispovijedanja vjere i eklezijalnog zajedništva,²³ euharistija je krštenima duhovna hrana.²⁴ *Ekumenski direktorij* ostavlja biskupu da prosudi iznimne slučajeve za pripuštanje na katoličku euharistijsku zajednicu. Prema *Instrukciji* »pripuštanje na katoličku euharistijsku zajednicu odnosi se u posebnim

²¹ *Dekret o ekumenizmu*, br. 22.

²² *Ekumenski Direktorij*, I dio, 1967, br. 55.

²³ *Instrukcija* o posebnim slučajevima pripuštanja drugih kršćana na euharistijsku zajednicu u katoličkoj Crkvi, Sekretarijat za jedinstvo kršćana, 1972, br. 2.

²⁴ *Instrukcija*, 1972, br. 3.

slučajevima samo na one kršćane koji očituju vjeru sukladnu vjeri Crkve o ovom sakramentu i osjećaju pravu duhovnu potrebu euharistijske hrane, ali koji se za dulje vrijeme ne mogu obratiti službeniku vlastite crkvene zajednice te svojevoljno traže ovaj sakrament, prikladno su pripremljeni, i imaju vladanje dostojno kršćanina.«²⁵ No jer su se proširila neka tumačenja koja odstupaju od slova i duha *Instrukcije*, Sekretarijat za jedinstvo kršćana izdao je 17. X. 1973. razjašnjujuću *Notu* o toj *Instrukciji*, u kojoj su određene okolnosti i uvjeti pripuštanja. *Nota* naime napominje da *Instrukcija* govori o pojedinačnim slučajevima koji se moraju napose ispitivati. Ne može se dakle izvući neko opće pravilo koje bi od iznimnog slučaja učinilo kategoriju, niti donositi odredbe na temelju epikeje čineći od nje opći zakon. Biskupi pak mogu odrediti za razne situacije zahtjeve u kojima se primjenjuju iznimke, tj. posebni slučajevi, te odrediti način za utvrđivanje da li su ostvareni svi traženi uvjeti.²⁶ A pitanje reciprociteta odnosi se na one Crkve koje su sačuvalе bit euharistije, sakrament reda i apostolsko nasljedstvo.²⁷

Sada pak pogledajmo kako se ovi teoretski, načelni propisi opće Crkve praktično primjenjuju u mjesnim Crkvama. Naime kako se one konkretno njima služe u okviru mogućnosti danih od općih odredaba. Uzet ćemo samo neke poznatije slučajeve. Prije svega u vezi s ovim počujmo zanimljivo mišljenje holandskog teologa Hermana Fioleta. On najprije kaže da se »problem mogućnosti i uvjeta interkomunije između katolika, pravoslavaca i protestanata ne može razriješiti na jednolik i teoretski način«. Zatim, govori da se euharistija vjekovima gledala »kao znak već postignutog jedinstva«. Prema tome bi se samo istovjetno ispovijedanje vjere moglo pripustiti na jedinu svetu Gozbu. Ali takvo stanovište isključuje mogućnost sastati se na zajedničkom stolu Gospodnjem. No sada je težnja, kaže on, staviti interkomuniju ne na kraj nego na početak puta k jedinstvu, kao sredstvo da se ono postigne. I logično, on je dosta širok u tom pitanju gdje prvu, odgovornu i odlučujuću ulogu daje mjesnim Crkvama.²⁸

Holandski biskupi dopustili su interkomuniju prigodom mješovitih ženidbi. U poslanici holandske hijerarhije kleru o mješovitim ženidbama stoji: »Kada se obred vjenčanja slavi uz euharistiju, i nekatolički bračni drug pita da bi bio pripušten na pričest, odredili smo to dopustiti, u slaganju s *Dekretom o ekumenizmu* II. vatikanskog sabora (21. studenoga 1964, br. 8) i *Ekumenskim direktorijem* za provođenje saborskih dekreta o ekumenskim pitanjima (14. svibnja 1967, br. 35), uz uvjete da je bračni drug kršten, da prihvaća katoličku vjeru upogled euharistijskog slavljenja i da je primljen u zajednicu u vlastitoj Crkvi.«²⁹

Glasoviti su tzv. »proročki« slučajevi interkomunije iz 1968. godine (Pariz, Uppsala, Medellín). U pariškom slučaju na Duhove 2. VI. u jednome

²⁵ *Instrukcija*, 1972, br. 4.

²⁶ *Interpretativna nota*, Sekretarijat za jedinstvo kršćana, 1973, br. 6.

²⁷ *Interpretativna nota*, 1973, br. 9.

²⁸ Herman Fiolet, *Interomunione: una risposta cattolica*, u *Concilium*, br. 4, 1969, str. 34—38.

²⁹ *Katholiek Archief* 23, 1968, 376—377.

stanu u ulici de Vaugirard bez ikakve dozvole zajedno je celebrirala euharistiju skupina od 70 kršćana (katolički svećenici, pastori i laici). Bila su samo tri celebranta, ali su svi izgovarali riječi posvete i 61 osoba se pričestila. Grupa je tom prigodom u dnevnom tisku objavila pismo kardinalu Martyju, pariškom nadbiskupu, i pastoru Westphalu, predsjedniku francuske protestantske federacije. Važan je odgovor kardinala. U njemu on, shvaćajući njihovu nestrpljivost, ali ne odobravajući sam čin, iznosi doktrinarna načela malo prije potvrđena od francuskog episkopata. Evo ih: 1. euharistija celebrirana i primana zajedno pretpostavlja već ostvareno jedinstvo u bitnim i nezastarivim linijama; 2. euharistija nije povezana samo s lokalnom zajednicom koja je celebrira nego i s čitavim tijelom Crkve; 3. naša vjera i naši kulturni čini nisu čisto individualni nego imaju eklezijalnu dimenziju radi čega je nemoguće odijeliti Crkvu od vjere i euharistije; 4. samo je svećeniku od biskupa predana vlast posvećivanja euharistije; 5. interkomunija bi mogla roditi i nove podjele. O slučaju se izjasnio i Mješoviti katoličko-protestantski komitet iako rezervirano. Naime priznaje nestrpljivost nekih, osobito mladih, no ipak preporuča posluš odgovarajućim crkvenim vlastima koje već rade na ovom problemu.³⁰ — Drugi slučaj zbio se 7. VII. u Uppsali na IV. generalnoj skupštini Ekumenskog Vijeća Crkava. Tada je naime Crkva Švedske pozvala sve prisutne na pričest. Pristupili su ne samo mnogi članovi raznih protestantskih zajednica nego i neki katolici. Katolički biskup Stockholma Taylor službeno je požalio čin katolika, dok je Jan Willebrands, tadašnji tajnik Sekretarijata za jedinstvo kršćana, tu prisutan, iznio teološke i pravne probleme koji se prije moraju riješiti. — Treći slučaj bio je 5. IX. na zaključku II. konferencije latinsko-američkog episkopata u Medellínu. Tada je dopušteno jednom anglikancu i nekim protestantskim promatračima da mogu primiti katoličku euharistiju.

Vrlo aktivan u ekumenizmu, posebno u pitanju interkomunije, jest katolički biskup Strasbourg mons. Elchinger. U listopadu 1970. pripadnici ekumenske grupe u Storckensonu tražili su da mogu na svojim sastancima prakticirati »ne otvorenu komuniju... nego pravu interkomuniju sa zajedničkom celebracijom«. To potkrijepljuju postignutim rezultatima u istraživanju čime se »ne mogu optužiti da služe pometnji«. Biskup im je odgovorio da interkomunija nije moguća sve dok se ne ostvari bitno jedinstvo koje obuhvaća: 1. zajedničku vjeru u Riječ Božju koja je bila naviještena i živjela, što se u ovom slučaju ispunja; 2. sudjelovanje u istoj sakramentalnoj stvarnosti što pretpostavlja međusobno priznanje i pomirenje službâ, čega još nije bilo; 3. puno zajedništvo u krilu jedine Crkve »preko misterija i sakramentalnog misterija hijerarhije... gdje mnoga pitanja ostaju otvorena.« Zato on u ovoj situaciji nudi braći protestantima euharistijsko gostoprimstvo u pojedinim slučajevima što će ih sam odrediti uz uvjet da se jedinstvo vjere u kompletno značenje euharistije prevede u pozitivno nastojanje prema punom ostvarenju Crkve. Ovim se pak ne dozvoljava katolicima sudjelovati u Svetoj veče-

³⁰ Alfredo Marranzini, *Il problema dell'intercomunione oggi*, u *La Civiltà Cattolica*.

Roma, 1. XI. 1969, str. 229—230.

ri.³¹ — Dne 30. XI 1972. objavio je msgr. Elchinger doktrinarne i pastoralne *Direktive* o euharistijskom gostoprimstvu za mješovite ženidbe, a 25. I. 1973. ih je precizirao *Dopunskim refleksijama*³² — kako će naime protestantska strana iznimno biti primljena na katoličku euharistiju i, što je novo, katolička na protestantsku Svetu večeru. Oslanjajući se na Instrukciju Sekretarijata za jedinstvo kršćana od 1. VI. 1972. Elchinger smatra mješovite ženidbe slučajevima necessitas urgens. Svrha mu je bila i to da tako obesnaži »divlju euharistiju«. U tome se također oslanja i na consensus dotičnih ekumenskih komisija, pa na dijalog s prof. Siegwaltom. Biskup kaže: euharistijsko gostoprimstvo nije ni pometnja niti dogmatski relativizam, ali nesporednosti koji postoje među Kristovim Crkvama ne smiju priječiti konkretne čine nade i zajedničku celebraciju vjere u euharistiju.³³

Njemački biskupi su na plenarnoj sinodi u Würzburgu 1974. raspravljali o interkomuniji s protestantima. Projekt određuje preduvjete sudjelovanja u katoličkoj euharistiji: svijest inkorporacije u zajednicu vjernika po krštenju, sukladnost s katoličkom vjerom o euharistiji, želja euharistije, osobna veza s katoličkom Crkvom (mješovita ženidba, zajednički angažman u službi ljudima ili radu za jedinstvo Crkve itd.). Tu su pokušali učiniti i korak naprijed što se tiče pitanja sudjelovanja katolika u protestantskoj Svetoj večeri. Prema *Dekretu o ekumenizmu* (br. 22) to bi bilo »moguće samo uz rezervu«. Sinoda nije mogla odobriti sudjelovanje katolika na Svetoj večeri. »Međutim u slučaju kada je katolik, u posebnoj situaciji, imao motive koji su mu izgledali da su učinili nužnim njegovo sudjelovanje u Svetoj večeri, treba poštivati odluku njegove savjesti.« Konferencija doista očituje protivljenje ovakovoj eventualnosti: ali Crkva mora prihvatiti sud jedne conscientiae erroneae kao subjektivnu normu.³⁴

Teolog Marranzini sumira stav katoličke Crkve u pitanju interkomunije ovako: Puno euharistijsko zajedništvo pretpostavlja slaganje Crkava u svim dogmama i temeljnim etičkim zahtjevima; dok za prigodnu interkomuniju potrebno je dogmatsko slaganje, izričito i službeno, makar nepotpuno, nesavršeno, koje vodi računa o hijerarhiji istina, ali dovoljno bitno, da bi se izbjegle štetne dvosmislenosti. U rješavanju ovoga problema treba imati u vidu doktrinarnu dimenziju odnosa euharistije i Crkve, euharistije i ministerija, euharistije i sadržaja euharistijske vjere, kao i zajedništvo ljubavi, te zalaganje kršćana na istom služenju (mješovite ženidbe, ekumenski interkonfesionalni sastanci). Ali kod svega toga treba izbjeći sablazan.³⁵ Lijepo kaže i msgr. Amissah, nadbiskup u Cape-Coast (Ghana): treba izbjegavati obje krajnosti: nekontroliranu punu

³¹ *L'Église en Alsace*, ožujak 1971, Strasbourg; G. Gallay, *L'évêque de Strasbourg envisage à certaines conditions »l'hospitalité eucharistique« pour les protestants*, u *La Croix*, 3. III. 1971.

³² *L'Église en Alsace*, prosinac 1972. i veljača 1973.

³³ U Alzasu jedan protestant dolazi na tri katolika (50.000 kalvinista i 240.000 luteranaca). Katolička strasburška biskupija i Crkva augsburške konfesije Alzasa i Lorene rijedak su primjer bliskih »odijeljenih« Crkava, koje iskreno traže dublje i potpunije jedinstvo.

³⁴ *Evangelische Kommentare*, srpanj 1974.

³⁵ Alfredo Marranzini, *Prospettive per l'intercomunione*, u *La Civiltà Cattolica*, 17. VII. 1971, str. 148—149.

komuniju kao i uskraćivanje svake interkomunije. »Između ovih dviju krajnjih pozicija postoji treća, srednja, koja predlaže da se u nekim posebnim prilikama uz odobrenje crkveno nadgledanje, dozvoli euharistijska interkomunija kao znak jedinstva već postignutog i kao težnja za milošću potpunijeg, prisnijeg i stvarnijeg jedinstva.«³⁶

Konačno evo ukratko potpunog stajališta Katoličke crkve prema interkomuniji. Pravog euharistijskog zajedništva ne može biti bez potpunog jedinstva, prema tome ovoga nema ni s kim. Interkomunija se dopušta kao euharistijsko gostoprimstvo, dakle prigodno, i to za istočnjake šire, na bazi recipročnosti kad je justa causa uz međusobni sporazum Crkava, a za protestante teže i uglavnom jednostrano, kad je casus urgens. Razumije se, u obje mogućnosti moraju se ispuniti određeni uvjeti i odstraniti sablazan.

Pravoslavci i interkomunija

Kao uglavnom u svemu prema vani, tako i u pitanju interkomunije istočne Crkve zastupaju zajedničko stajalište. Naime za istočne Crkve, bilo pravoslavne bilo stare, važi drevna disciplina Crkve koja vjernicima Crkava koje nisu u međusobnoj zajednici ne dozvoljava nikakvu komunikaciju u svetim stvarima jer »svako euharistijsko zajedništvo pretpostavlja eklezijalno zajedništvo«. Jasno je onda da će službeno stanovište istočnih Crkava biti strože, oštrije, kruće negoli je stanovište Katoličke crkve zauzeto na II. vatikanskom, ili pogotovo stanovište pojedinih zapadnih odijeljenih crkvenih zajednica. Takvo je dakle službeno, teoretsko stajalište istočnih Crkava. No kao inače tako je i ovdje doktrinarna stalnost praćena u praksi gipkošću u ime ljubavi ili »načela ekonomije«. ³⁷ Naime, neki pojedinci, ekumenski raspoloženi, osobno je žele, a jedna Crkva ju je čak dozvolila. Pogledat ćemo stoga najprije neke odredbe općeg negativnog stava, a zatim neke pozitivne — barem želje — i konačno najnovije stajalište ruske Crkve.

Standing Conference, koja obuhvaća sve pravoslavne biskupe Amerike osim one iz jurisdikcije Anastazija i moskovskog Patrijarhata, izjavila je 22. I. 1965. da je euharistija »cilj jedinstva, a ne sredstvo da se ono postigne. Zato sve odredbe koje se tiču euharistije, uzete od osoba izvan pravoslavne Crkve, nemaju ni značenja ni vrijednosti za ovu Crkvu ili za njezine članove. Sveta pričest neće biti tražena od njezinih članova izvan nje i neće biti dana onima koji u pravoslavlju ne priznaju svoju majku«. ³⁸

Slično kaže i Atenagora 2. IV. 1967: »Slavljenje božanske liturgije u crkvama (misli se na zgrade) rimskim, protestantskim ili drugim, u krajevima gdje nema grčko-pravoslavnih crkava, slučaj je nužde... To pak ne znači da pravoslavci mogu primati sakramente od nepravoslavnog

³⁶ Alfredo Marranzini, *Il problema dell'intercomunione oggi*, str. 232.

³⁷ Načelo »ekonomije« sastoji se u stvaranju, čuvanju ili eliminiranju struktura i praksa prema tome kako to zahtijeva dobro duša.

³⁸ *Messenger orthodoxe*, br. 29—30, 1965, 25; Aristide Brunello, *Dizionario ecumenico*, u *Oikoumenikon*, listopad 1974, str. 256.

svećenika, pošto pravoslavna Crkva u ovom pravcu nije uzela nikakvu odluku i dok još nema interkomunije između pravoslavne Crkve i drugih Crkava.«³⁹

U istom mjesecu Sveti sinod Grčke crkve u encikličnom pismu br. 1423. uzima još tvrdi stav: »Preporuča se biskupima da ne stupaju u dodire s drugim heterodoksnim Crkvama osim onih što ih donose socijalne obaveze i običaji, isključivši svaku vrstu zajedništva u kultu.«⁴⁰

Catholic-Orthodox Commission u SAD objavila je 6. V. 1967. izvještaj o interkomuniji, u kojemu se isključuje njezina mogućnost između odijeljenih Crkava. Pričest naime uključuje priznavanje biskupa kao predstavnika Kristova u naučavanju i vođenju svoje Crkve, dok Katolička crkva ne priznaje auktoritet pravoslavnih biskupa. Dalje se kaže općenito da interkomunija čak može i štetiti ekumenizmu. »Pravoslavno stajalište o interkomuniji temelji se na koncepciji ekumenizma koja isključuje koliko pijetizam toliko iluminizam, a nužno uključuje realistično suočenje sa sablazni podjela koje postoje među učenicima jedinog zajedničkog Gospodina Isusa Krista.«⁴¹

Jednak stav zauzima i enciklika pravoslavnih biskupa Amerike pod predsjedanjem njujorskog nadbiskupa Ireneja iz ožujka 1973. Dokument »kategorički odbacuje upotrebu euharistijske zajednice i sakramentalne interkomunije kao sredstva za postizanje kršćanskog jedinstva«. Ne može, naime, biti zajednice u sakramentima bez jedinstva vjere unutra jedine Crkve Kristove. Inače euharistija tako postaje kao obični pobožni obred ili psihološki simbol koji može dati dojam jedinstva tamo gdje ga u stvarnosti nema.⁴²

Pravoslavno je stanovište lijepo izrazio metropolit Damaskinos, šef pravoslavnog centra carigradskog Patrijarhata u Chambésyju, prigodom sinode švicarskih katoličkih biskupa u Bernu lipnja 1974, na kojoj je bio promatrač, a radila je i o interkomuniji. Evo metropolitovih postavki: 1. Euharistijska komunija je ekleziološkog reda. To je sakrament Crkve i njezina jedinstva. A jer se crkveno jedinstvo identificira s euharistijskom komunijom, ova pretpostavlja recipročnost među dvjema Crkvama. 2. Ove pak recipročnosti nema. A rješenje pojedine lokalne Crkve ne može voditi nego do još veće pometnje i negativnih posljedica u približavanju. 3. Euharistijska komunija pretpostavlja jedinstvo vjere i ustrojstva. 4. Dakle u stanju raskola interkomunija je nemoguća. Prenagljena ekumenska težnja za interkomunijom uzrokovana je pomanjkanjem ekleziološkog vida na samu stvar. Osniva se na fenomenološkim i sentimentalnim razlozima.⁴³

³⁹ *Orthodox Keryx*, br. 27—28, 1967, 2.

⁴⁰ Alfredo Marranzini, *La Chiesa cattolica e l'intercomunione*, str. 432.

⁴¹ *Ecumenical Press Service*, 4. V. 1967, 8.

⁴² *Irénikon*, br. 3, 1974, 331—332.

⁴³ *Episkepsis*, br. 105, 9. VII. 1974. — Katolička Crkva baš traži recipročnost. *Unitatis Redintegratio*, br. 15 je pretpostavlja, a *Ekumenski Direktorij*, I dio, 1967, br. 42. i 43. izričito je spominje. Metropolit ovdje ima krivo.

To bi bio službeni stav pravoslavlja prema interkomuniji. No neki pojedinci osobno zastupaju i malo drugačije poglede, pogotovo oni koji su angažirani u ekumenskom pokretu ili pak žive među drugim kršćanima. Pa tako već i sam Atenagora. On je još 1961. rekao: »Euharistija nas mora ujediniti... Krist nam mora dati rješenje... po euharistiji moramo najprije ići jedinstvu, ona nas sprema na jedinstvo.« A jedan njegov glasno-govornik: »Jer hijerarhije u ovaj čas ne mogu riješiti probleme jedinstva, zašto njegovo rješenje ne pitati u samog našeg Gospodina?«⁴⁴ Spomenimo još i grčko-pravoslavnog nadbiskupa Engleske koji je primajući nagradu Ivana XXIII. 1968. izjavio da bi interkomunija mogla biti sredstvo za postignuće jedinstva.

Od autokefalnih Crkava do sada je jedini popustio te odstupio od službenog zajedničkog krutog stava moskovski Patrijarhat. Naime metropolit Nikodim za još živog patrijarha Alekseja uspio je iščupati od Sv. Sinoda izjavu koja dozvoljava katolicima (i starovjercima), koji to žele, primati sakramente u Ruskoj pravoslavnoj crkvi. Izjava je izdana 16. XII. 1969, a potvrđena je, iako u ublaženoj formi, od Nacionalnog savjeta održanog u Moskvi u lipnju 1971. Odluka je izazvala buru negodovanja većine pravoslavnih Crkava, a također i razne neprilike za ruske biskupe u inozemstvu. Zato ju je nakon tri mjeseca Nikodim morao malko suziti, tj. samo za teritorij Sovjetskog Saveza.⁴⁵

Što se pak tiče interkomunije sa protestantima, nju ne dozvoljava nijedna istočna Crkva, premda su mnoge već godinama skupa s njima u Ekumenskom vijeću crkava.

Protestanti prema interkomuniji

Problem interkomunije uglavnom se i postavlja među konfesijama koje su izišle iz reformacije. Pitanje interkomunije u zapadnih odijeljenih kršćana varira od Crkve do Crkve, isto kao i njihova kompletna teologija. Imamo čitav dijapazon gledišta: od otvorene komunije do potpune zabrane. Dok katolička i pravoslavna teologija postavlja najužu vezu između euharistije i Crkve, što određuje i njihovo držanje prema interkomuniji, dotle stav protestanata proizlazi iz drugačije ekleziologije. Argumente u prilog interkomunije nalazimo osobito u teologiji reformirane protestantske tradicije. »To shvaćanje radije gleda podjeljenost kao nešto unutar opće Crkve; treba odstraniti tu podjeljenost a Sveta večera jest sredstvo da to postignemo.«⁴⁶ Općenito se može reći da opće pravilo za većinu Crkava jest: »uspostaviti euharistijsku zajednicu na zajednici krštenja.«⁴⁷ Pogledat ćemo stoga stajališta i odredbe nekih Crkava ili crkvenih zajednica o interkomuniji, zatim sastanke na kojima se o problemu raspravljalo i konačno mišljenja nekih teologa.

Počnimo s anglikancima.⁴⁸ Oni su u svojoj disciplini uvijek imali mogućnost pozvati na pričest, u određenim okolnostima, sve krštene prisutne

⁴⁴ Maurice Villain, *Introduction à l'œcuménisme*, Casterman 1964, str. 393.

⁴⁵ Prema Robert Hotz u *Russia Cristiana*.

⁴⁶ Max Thurian, *Intercommunion*, u *Verbum Caro*, 1963, br. 66, str. 199—213.

⁴⁷ Aristide Brunello, *Dizionario ecumenico*, str. 256.

na njihovoj euharistijskoj službi. No unatoč toj toleranciji sam problem im nije potpuno jasan, zato su i kod njih rasprave.⁴⁹ Oni nemaju jedinstvenog stajališta o interkomuniji.

Godine 1968. nadbiskupi Canterburyja i Yorka (Ramsey i Coggan) osnovali su komisiju za proučavanje interkomunije. Petorica od devet članova komisije izjasnila su se u prilog interkomunije, ali samo prigodno i recipročno, dok su ostali, za sada, bili protiv. Međutim svi su bili složni da je upravo sada prilika da se pristupi recipročnoj interkomuniji s Crkvama, episkopalnim ili neepiskopalnim, u većoj mjeri negoli se to u prošlosti smatralo prikladnim. Do tada su naime interkomuniju imali samo sa Švedskom crkvom.⁵⁰

Anglikanska Commission on reciprocal intercommunion osnovana 1970. došla je na temelju dubokog studija do ovoga rezultata: postavljanje euharistije u središnji položaj kršćanskog kulta povećava zahtjev stanovite interkomunije. Zato Komisija 22. VI. 1973. daje slijedeće preporuke: 1. generalna bi sinoda morala odobriti, radi promicanja jedinstva i kršćanske misije, sudjelovanje anglikanaca pojedinačno ili skupno na kultu (uključujući tu i euharistiju) ostalih trinitarnih Crkava, tamo gdje znaju da će biti primljeni; 2. radi složenosti situacije i promjenljivosti odnosa među Crkvama te zbog razlika u mišljenju u krilu same Anglikanske crkve, nije poželjno praviti detaljne propise; 3. bit će zatraženo od opće sinode biskupa da oni formuliraju različite direktive prema mjesnoj situaciji. Komisija je razmotrila tri glavna mišljenja teološkog pristupa problemu interkomunije: 1. negativno pa i za posebne slučajeve; 2. onih koji kažu da otvorenu interkomuniju traži evanđelje, a da recipročna ili puna interkomunija ne postavlja nijedan načelni problem; 3. koje smatra da je individualna interkomunija opravdana u svim prilikama, a skupna gdje postoji zajedničko zauzimanje na području misije i kulta.⁵¹ Anglikanci dozvoljavaju recipročnu interkomuniju starokatoličkoj Crkvi.⁵²

Pogledajmo druge Crkve! Reformirana francuska crkva već je na sinodi u Orthezu 1963. odredila pripustiti na pričest »sve one koji, bili članovi naše Crkve ili ne, žele pristupiti videći u Večeri tijelo i krv Kristovu«.⁵³

Poslije »proročkog« duhovskog čina u Parizu 2. VI. 1968. Savjet protestantske federacije Francuske reagirao je izjavom: »Za Crkve članice Federacije zajednička celebracija ne postavlja ista pitanja kao za Rimokatoličku crkvu. Takva pitanja već se proučavaju na dijalogu s pred-

⁴⁹ Nipošto ne kanimo ulaziti u raspravu da li su anglikanci protestanti i u kojem se smislu mogu smatrati, nego jedino iz motiva praktičnosti ovdje sve kršćane osim katolika i istočnjaka nazivamo protestanti ili zapadni odijeljeni kršćani.

⁵⁰ Maurice Villain, *Introduction à l'œcuménisme*, str. 76.

⁵¹ Alfredo Marranzini, *La Chiesa cattolica e l'intercomunione*, str. 434.

⁵² *Irénikon*, br. 3, 1973, str. 394—395.

⁵³ Jérôme Hamer, *Etape na putu prema jedinstvu — problem interkomunije*, str. 38.

⁵⁴ *Oikoumenikon*, veljača—ožujak 1974, str. 127 (Alberto Trevisan, *Notiziario Ecumenico*).

⁵⁵ *Résolution du Conseil de la Fédération protestante de France*, u *Christianisme social*, 176, 1968, 431.

stavicima te Crkve... Savjet preporuča Crkvama članicama da nastave s grupom globalni studij pitanja pokrenutih izvršenim činom.⁵⁴

Budući da katkada svećenici Švedske crkve i pastori slobodnih Crkava organiziraju služenje Svete večere dajući svakome mogućnost pričesti, što je protiv zakona, otvorio je Generalni savez Švedske crkve anketu u vidu eventualne modifikacije ovoga zakona.⁵⁵

U Švicarskoj je 20. IX. 1973. objelodanjen jedan »radni dokumenat« o euharistiji. Djelo je dviju komisija: protestantsko-katoličke i starokatoličko-katoličke. Dakle, nije službeni dokumenat, ali je vrlo značajan. U njemu stoji: »Smatramo da se u spomenutim slučajevima (mješovite ženidbe među krštenim vjernicima, grupe kršćana različitih konfesija angažirane u služenju kršćanskom jedinstvu ili kršćanskoj akciji u korist ljudi, kršćani koji žive u dijaspori) uzajamno primanje na euharistiju kršćana protestanata i katolika, odnosno katolika i protestanata, ne bi trebalo sukobljavati s nesavladivim zaprekama.« U isto vrijeme dokumenat odvraća od intercelebracije.⁵⁶

Na ekumensko otvaranje msgr. Elchingerera u vezi s interkomunijom (1972. i 1973) brzo je i povoljno odgovorio Sinodlani savjet Reformirane crkve za Alsace-Lorraine. Ipak mu se malko spočitava da je nedovoljno rečeno o recipročnosti na kojoj se interkomunija upravo temelji.⁵⁷ Crkva pak augsburške konfesije isto u Alsace-Lorraine ide još dalje. Ona će odlučiti: luteranske zajednice mogu primiti na Svetu večeru katolike, kao što i protestantski vjernici mogu sudjelovati na katoličkoj euharistiji. Naime Vrhovni konzistorij te Crkve izdao je 8. XII. 1973. *Preporuke o euharistijskom gostoprimstvu* kao pozitivan odgovor na Elchingerove *Direktive*. Konzistorij je uskladio recipročnost naglasivši tri točke: 1. evanđeoski karakter celebracije na kojoj bi protestant mogao sudjelovati mora biti očit; 2. moraju postojati realne veze između zajednice koja prima i gosta koji je primljen (mješoviti brak, ekumenski sastanci, zajedničko zalaganje) jer euharistija ima komunitarnu dimenziju. Gost nadalje mora dijeliti istu bit euharistijske vjere; 3. sudjelovanje u katoličkoj euharistiji ne smije udaljiti vjernog protestanta od njegove Crkve, nego naprotiv biti prilika produbljenja njegove vjere i ekumenskog angažmana.⁵⁸

O stajalištu protestantskih Crkava i crkvenih zajednica prema interkomuniji raspravljalo se i na raznim sastancima Ekumenskog vijeća Crkava. Tako je na konferenciji »Vjera i ustrojstvo« u Lundu (Švedska) 1952. interkomunija na dnevnom redu. I dok su se složili o vrijednosti euharistije, dotle sporazum o samoj interkomuniji nije postignut. Ali već tada se pošlo prema izvjesnom otvaranju. Naime, zbor preporuča Crkvama: prije Svete večere održati zajedničku pripravu u kojoj bi bilo kajanje radi razdvoja, pristupiti pričesti ali ne povrijediti savjest ili biti nelojalan prema vlastitoj crkvenoj tradiciji; za one koji traže i slobodni su

⁵⁵ *Dagens Nyheter*, 30. lipnja 1973.

⁵⁶ *Irénikon*, br. 4, 1973, str. 567—569.

⁵⁷ *Oikoumenikon*, veljača—ožujak 1974 (Alberto Trevisan, *Notiziario Ecumenico*, str. 127).

⁵⁸ *Irénikon*, br. 1, 1974, *Chronique des Églises*, str. 109—110.

dati otvorenu komuniju, pozvati na molitvu one koji ne mogu pristupiti pričesti. Ipak je možda najpozitivniji rezultat sastanka bilo postavljanje zajedničkog rječnika u vezi s interkomunijom.

Prakticiranje interkomunije poslije Lunda napredovalo je osobito kod mladih koji nisu toliko osjetljivi na povijesne razloge podjela. Poznat je slučaj u Lausannei 1960. Teza interkomunije preuzeta je i na konferenciji u Montrealu 1963. Tu su jasno razgraničene dvije struje koje su se u Crkvama ustanovile od početka i koje su se sačuvale više ili manje nepromijenjene: prva hoće interkomuniju kojom će se lakše doći do unije, a druga je ne dopušta prije jedinstva u vjeri. Ipak krivo je postaviti interkomuniju kao alternativu: sredstvo ili cilj (Mehl); nego jedno i drugo. Ona je moguća kad se postigne dovoljan stupanj zajedništva. U tom smislu dane su i neke smjernice (na pr. prigodom ekumenskih sastanaka).⁵⁹

U Aarhusu je 1964. g. komisija »Vjera i ustrojstvo« priredila dokumenat o euharistiji koji je temeljito proučen u Bristolu 1967. U njemu se potvrđuje da su Crkve sve više svijesne središnjeg položaja euharistije u njihovom životu kao i to da pričest mora biti temelj njihove težnje prema jedinstvu, premda sada ne mogu zajedno pristupati ovom sakramentu. Komisija zato poziva na studij o pitanju razjedinjenja kao i o interkomuniji u vidu sjedinjenja, te o ministeriju.

Na generalnoj skupštini u Uppsali 1968. razvila se živa rasprava o interkomuniji u kojoj su sudjelovali i katolički »gosti«. Anglikanci se boje indiferentizma. U završnoj se obavijesti kaže da je ovaj »stari ekumenski problem« danas urgentniji zbog sudjelovanja katolika, punopravnih članova komisije Vjera i ustrojstvo, te zbog nekih nedavnih slučajeva interkomunije. Svi se pozivaju na dublji studij same stvari.⁶⁰

I na konferenciji Vjera i ustrojstvo u Louvainu 1971. raspravljalo se o interkomuniji. Crkve je zabranjuju, a vjernici se uza sve to ipak pričlašćuju. Vischer kaže da je nužno revidirati postojeće propise. Konferencija stoga upućuje apel Crkvama u tom smjeru, da bi je u stanovitim okolnostima dopustile. Na sastanku je došlo do konfrontacije između pravoslavaca i protestanata (prvi: samo su iznimna dopuštenja dozvoljena jednostrano; drugi: u nekim okolnostima barem). Izabran je srednji put. I to je prvi put da su se svi složili.⁶¹

Počujmo na koncu i dva protestantska teologa! Taizéovac Max Thurian smatra da u očekivanju potpunog jedinstva prvi korak jedne Crkve prema euharistijskom jedinstvu mora biti u prihvaćanju mogućnosti primanja, u nekim slučajevima i određenim uvjetima, kršćana drugih konfesija u euharistijsku zajednicu. A za to je potrebno slaganje u euharistijskoj vjeri. On zatim konstatira da su dosadašnji radovi kršćanskih teologa dostatni za ostvarenje euharistijskog jedinstva. Naime, središnje teze njihovih radova očituju postignuto jedinstvo u biti euharistijske

⁵⁹ Maurice Villain, *Introduction à l'oecuménisme*, str. 101.

⁶⁰ Alfredo Marranzini, *Il problema dell'intercomunione oggi*, str. 239.

⁶¹ G. F. Svidercoschi, *La riunione di »Fede e Costituzione« a Lovanio*, u *La Civiltà Cattolica*, 18. IX. 1971, str. 516.

vjere kao i nadvladane kontroverze prošlosti: 1. žrtveni karakter »euharistijskog spomena (memoriale)« ne protivi se jedinstvu žrtve križa; 2. realna prisutnost tijela i krvi Kristove ne predpostavlja fizičko-kemijску promjenu nego je to stvarni susret s Gospodinom, Bogom i čovjekom, koji nam se daje kao hrana; 3. predsjedanje zaređenog službenika euharistijskoj celebraciji nije izraz »magične« moći posvećene osobe.⁶² Dapače Thurian misli da »Crkve nisu daleko od ispovijedanja iste nauke o euharistiji, puštajući teologiji slobodu tumačenja što se tiče realne prisutnosti, žrtvenog karaktera i epikleznog aspekta.«⁶³ Sve pak mora biti podvrgnuto vjeri i disciplini Crkve jer nema euharistije izvan crkvene zajednice, koju vodi crkvena vlast.⁶⁴

Švicarski reformist Jean-Jacques von Allmen za sada načelno ne odobrava interkomuniju: »Teološki govoreći pobjeda nad podjelama nije interkomunija (koja povređuje radikalnu kršćansku podjelu), nego komunija (koja zapečaćuje nadvladanu i napuštenu podjelu).« Njegovi uvjeti za interkomuniju bili bi slijedeći: 1. interkomunija nije cilj nego etapa prema cilju, zato ne smije nikoga potpuno zadovoljiti i tako održavati i ovjekovječiti podjelu, nego je mora učiniti još nesnosnijom; 2. mora biti autorizirana (odobrena od vlasti) i prema tome kontrolirana; 3. može se primiti ako dolazi kao nadomjestak, barem sumarni, onoga spornog među Crkvama; 4. mora zavisiti od recipročnog odobrenja; 5. prihvatljiva je kada je to mjera upotrebljena od dviju Crkava za ubrzanje i produbljenje rada na sjedinjenju; 6. ona treba obećavati izbjegavanje novih shizma; 7. ne smije prezirati doktrinaru, liturgijsku i praktičnu obnovu u dotičnim Crkvama.⁶⁵

Dakle, na protestantskoj strani problem interkomunije ostaje akutan, ni pošto riješen. Predmet se još uvijek proučaje, osobito preko komisije Vjera i ustrojstvo. Neke zajednice ipak praktično dozvoljavaju interkomuniju. Luterani zahtijevaju jedinstvo vjere u realnu prisutnost Kristovu u euharistiji. Kalvinističke Crkve prakticiraju bezgranično pripuštanje. Druge pak traže strože uvjete. Pojedinci napokon ne obazirući se ni na kakve propise, uvjete, ili čak zabrane pristupaju pričesti gdje hoće.

Zaključak

Veliki i duboki razlozi stoje protiv zajedničke pričesti odijeljenih kršćana. Treba najprije ukloniti teološke razloge koji zadržavaju kršćane na putu do interkomunije. Dakle prije nego se ona dopusti, moraju se riješiti problemi koji su povezani uz temeljne aspekte vjere. No euharistija je ujedno i efikasno sredstvo da se postigne jedinstvo. Stoga je treba done-

⁶² *Oikoumenikon*, travanj 1974 (Alberto Trevisan, *Notiziario Ecumenico*, str. 197).

⁶³ M. Thurian—J. Klinger—J. de Baciocchi, *Vers l'intercommunion*, Paris, Mame, 1970, 16, 182.

⁶⁴ Alfredo Marranzini, *Prospettive per l'intercomunione*, str. 145.

⁶⁵ Jean-Jacques von Allmen, *Le condizioni di una intercomunione accettabile*, u *Concilium*, br. 4. 1969, str. 25—33.

kle i dopuštati. Zato nikako ne stoji alternativa: interkomunija cilj ili sredstvo. Oba ekstrema su pogrešna. Niti puna euharistija niti nikakva. In medio veritas. Ona je i cilj i sredstvo: »... divni sakrament euharistije, kojim se jedinstvo Crkve i naznačuje i ostvaruje.«⁶⁶ Zato kako bude napredovao ekumenizam, širit će se i mogućnosti interkomunije.

Smatramo da u sadašnjem ekumenskom času Katolička crkva zauzima prema interkomuniji najbolji stav i teoretski i praktično. Pravoslavci ga trebaju praktički malko umekšati, poglavito prema katolicima; protestanti naprotiv, barem reformirani, postrožiti; »nestrpljivci« bilo koje boje obuzdati se i pokoriti svojim crkvenim vlastima; svi napokon svojski prionuti ekumenizmu. I kada se ostvari unija, prestat će interkomunija, a nastati puna pričesna komunija.

●
⁶⁶ Dekret o ekumenizmu, br. 2.